

XI.

Bocsánat a bántalomért.

(Egyházi beszéd.)

Szeressétek ellenségeteket; áldjátok azokat, kik titeket átkoznak; jó tetteket azokkal, kik titeket gyűlölnék; imádkozzatok azokért, kik háborgatnak, és kergetnek titeket. Máté 5, 44.

Az evangéliom két feltétel alatt igéri a bűnbocsánatot: egyszer úgy, ha bűneink miatt megbántott Istenünket töredelmes lelkünk kiengeszteli; máskor úgy, ha másoknak ellenünkben elkövetett bántalmait szívesen megbocsátjuk. Én jelenleg az alapigék nyomán az utolsó esetet tárgyalom.

Jézus az alapigéket a hegyen tartott beszédében mondá, melyben az erkölcsi törvényt nemcsak fejtegeti, hanem kiterjeszti, és tökélyesbíti, oly parancsokkal és tilalmakkal egészítvén ki azt, melyek az erény fogalmát jóval felül emelik annál, mennyire addig a természet törvénye, s a Mózes törvénye egész terjedelmök erejével vihették.

Azon parancsok közül különösen feltűnik az, hogy: szeressük elleneinket. A zsidó törvény azt rendelte a zsidóknak, hogy szeressék felebarátaikat, azaz, rokonaikat, vagy honfitársaikat; de Urunk azt parancsolván nekünk, hogy szeressük elleneinket, ez által határozott nyomatékossággal rendeli, hogy kivétel nélkül mindenkit szeressünk; mert avagy ha elleneinket, kik hozzánk rossz akarattal vannak, képesek vagyunk szeretni, barátinkat s rokoninkat, kiknek szíveségét naponta érezzük, tudnók-e nem szeretni?

Ezen kötelesség azonban tulságos szigorunak, s mind okosságunkkal, mind hajlaminkkal nehezen egyeztethetőnek tetszik; s épp azért igyekszem kitüntetni, hogy a törvény, mely azt elénk írja, nemcsak nagyon eszélyes, hanem sokkal tökélyesb, örvendeztetőbb, és mindenkép hasznosb, mint az ellenkező érzület, és elfogultság.- Tartsunk csak bírálati szemlét az alapigék értelme felett!

s a nagyszerű feladatnak több oldalról megvizsgálásából annál inkább feltűnend mind annak nélkülözhetlen szükségessége, mind pedig Jézus abban rejlő nagyszerű nézetének bámulatos igazsága. —

1.) Az alapigékben szeretet parancsoltatik, a szeretet pedig összhangzik természetünkkel. A harag, gyűlölet, boszuvágy nagyon alkalmatlan, s nyomasztó szenvedélyek. Az ártalom eszközeinek kikeresésében és alkalmazásában gyötrellem nélkül fel nem léphetni; itt a célrajutás emlékezete keserű, sőt annak következései gyakran magára a végrehajtóra veszteljesek. A boszuállás csupa szándoka már kellemetlen; az a lelket zavarba, természetellenes forradalomba hozza. A boszuvágyónak soha sincs nyugalma; a sérelem, megtorlás szívét szüntelen emészti, makacsul felfuvalkodik, mindig szorongásba van, s mind addig, míg e szenvedélynek hódol, nem ura magának. Találhat ugyan a boszutét végrehajtásában rövid időre némi gyönyört, de eszélytelen az, állatias, percznyi hatása, hasonló a pillanatra elenyésző bolygó fényhez. — Mondják ugyan, hogy a boszuállás édes dolog; de higgadt elmének a béketűrés, bántalmak megbocsátása gyönyörködtetőbb; mert eszélyes, szilárd és tartós örömet biztosít. Jóságunk és könyörületünk emlékjelci szemeinknek szebbek, mint vad kegyetlenségünkéi; nincs alkalmatlanabb, és elűzhetőbb gondolat, mint a végrehajtott boszuállás gyűlöletes emléke. —

Mondám fennebb, hogy a boszuállás következései gyakran magára a boszuállóra vészhozók. A bántalom megboszulása más bántalmat idéz elő, s így maga magát új boszura ingerli, mi által a bántalmak, és megboszulások körét örökösíti, — elanyira, hogy ki máson boszut akar állani, a számolás után magát is bántott félnek vallandja, s a bántalmat visszaadni akarván, magát kétszerre bántja; mert a nyugtalanság, bánat, gyötrellem a boszuálló gonosz lélekben fészkelnek.

De a szeretetben nincs rettegés. 1) Jót akarni mindenkinék, senkire nem neheztelni, senkit nem gyűlölni, senkit nem keseríteni, meg nem boszulni: ez a lélek legédesb, legkényelmesb helyzete; s ha nem mások iránti szeretetből is, de legalább az önszeretet nézetéből elleneinket kimélnünk, s azokkal jól tennünk kellene, kik minket gyűlölnék; mert ezáltal annyi gyönyört biztosítánk, mennyire szeretetünk jótékony hatásával másokat boldogítánk. —

1) Ján. 4, 18.

2.) Az ellenség nevezet nem lehet akadály, annak személyében az embert szeretni. — Mondhatni, ebben van valami gyűlöletes, de egyszersmind szeretetre méltó is. Minden elfogultság és részrehajlás nélkül tekintve, meg lehet, abban, kit gyűlölni akarunk, mert rossz akarónk, több szeretetre méltó tulajdonokat fedezhetünk fel; mert az ellenségben is az erényt el kell ismernünk. Meglehet, hogy ő nem oly vádolható, mint mi akarók; tán nem oly makacs ellenünk, mint mi képzeljük, s tán több oka is van rá, mint hiszszük; tán nem is magából indul ki, hanem mások ingerlék ellenünk. És mi véleményünkben ellene nem csalatkozhatunk-e annyira, hogy annak megismerésével magunkat elszégyeljük? E szerint remélhető, hogy ő, ki ellenünké vált, magába tér, csak hogy irányában legyünk kissé béketűrők, úgy, mint mi is tőle magunk irányában hasonlót váránk. A legrosszabb esetre, bármily kevés oka legyen is valakinek, ellenünké lenni, bármily engesztelhetlen legyen irányunkban, a legrosszabb indulattal is csak ember ő; s mint ilyenben, lenni kell valami jónak: ezt a legvakabb szenvedély se tagadtathatná meg. Neki oly emberi természete van, mint nekünk, mit nem gyűlölhethetnénk benne a nélkül, hogy magunkat is meg ne utáljuk. Bármint lehessen is vádolnunk őt, ő mégis csak ember.

A szeretet két nagy alapja: a hasonlat, és rokonság. Semmi se hasonlóbb egymáshoz, mint két ember, azt mondá Cicero. Természet szerint az emberek egymásnak mind rokonai, mondá Aristoteles. Bármint kárhoztassuk is embertársunkat azért, mert nekünk ártani hajlandó, nem illik felednünk, hogy ezen ő bűnös tulajdonának részvényesei vagyunk, s így ő hozzánk hasonló ember. Némely szerencsétlen pillanat, némely különös alkalom az embereket ellenségekké teheti; de meggondolva a közös gyarlóságbeli hasonlatot, könnyen megbarátkozhatnak, rokonérzelmeikre jöhetnek. Sőt azon egyén, ki rosszunkat akarja, az alatt is, míg velünk, mint ellenség, ujjat húz, nekünk több jó szolgálásokat tehet, mik bár nem a jóság forrásából eredvők, de hasznukot át kell látnunk. Az ellenség szidalmát sokszor inkább hasznunkra fordíthatjuk, mint barátink hizelgését; mert ennek elfogadásával sokszor kigyót táplálunk keblünkben, de nyílt elleneink szemrehányásaiból magunkat megismerjük. Többekre nézve jó dolog, hogy van ellenségek; mert ez kedvező alkalom kijobbulni azon hibáikból, miket megróni más nem bátorkodnék, — szinte úgy

mondám, barátilag más nem sziveskednék, mint az ellenség. De mit? hátha ezen ellenség, ez a gyűlöletes ember, majd legjobb barátunkká válik? mert ilyen szokott lenni a kibékült ellenség. Ha pedig valami képes az ellenséget magába téríteni, ezt kétségkívül a jóság és szeretet hajlama s nyilvánjelci vele, minden ellenünkben tanusított rossz érzelme mellett is, megtenni képesek. Egy állhatatos ingatlan erény, úgy szólva, meg tudja szelidíteni, és lefegyverzi a leggonoszabbakat is. Annak, kit roszakarónknak hittünk, becsületét és jó szolgálatait, bármily elfogultak is valánk addig ellene, visszautasítani nem tehetnők; természetünk épp ennyire nem makacs. Látva, hogy tőlünk vett sérelmét nem csak meg nem boszulja; hanem kedvünket keresni s elkötelezni minden alkalmat megragad; ily váratlan rendkívüliség annyira meghat, hogy a legkonokabbat is megnyeri, a legvadabbat is kiengeszteli. És így elleneinket csak azon reményből is szeretnünk kellene, hogy őket alkalmazott jó bánással barátinkká tegyük. — Továbbá

3) Meg kell vizsgálnunk az alapigékben élénk irtókötelesség magasztosságát. Szeretni ellenünket, s jóltenni azokkal, kik gyűlölnék, a jóság összes kinyomata s a nemeslelkűség legfőbb nyilatkozata. Ez az ugynevezett királyi törvény; ¹⁾ mert az az embereket felsőbb osztályu léleknagyságra buzdítja. A fejedelmekben sem oly bámulatos semmi, mint elleneik és netalán bűnös alattvalóik iránti nemes jóságuk és kegyelmök, mennyiben azt a közjöllét kára nélkül tehetik. Szeretetet szeretetért fizetni, csak igazság és hála; szeretni a minket nem szeretőket, kegyelet; de gyűlölőinket szeretni, isteni érzelem és jellem — ez letisztált jóságjel, higgadt erény, mit semmi sem ingathat meg; mi magát épp az által erősíti, mitől romlását várható; mert hol a szeretetet a gyűlölet és ellenségeskedés el nem ölthatják, minő más dolog tehetné meg azt? Jót akarni másnak; nem csak érdemén kívül, minden kötelezettség nélkül, hivatlan, indokolatlan; hanem ellenére annak, mit ő méltán várhata, s azon tettei rovására, melyekben minket épp ellenkezőre hív fel: ez, ai! kétségkívül valódi jóság.

És ez nem csak nagy lélekre, de kitünő bölcseségre is mutat. Természetesen első gondolatink és lépésink elleneink irányában csak haragot és boszuvágyat forralnak, de mikor a szenvedély

1) Jak. 2; 8.

első rohamának csillapultával második gondolatra térünk, arról értesülünk, hogy ezerszer jobb és szebb megbocsátani, mint boszuállólag fellépni. Legszebb győzelmet máson úgy nyerhetünk, ha mikor nekünk ártani kezd, vele legtöbb jót teszünk; s mikor mind ártani, mind használni hatalmunkban áll, melyik becsületes? A boszuvágyat előbb magunkban kell legyőzni, s ekkor ellenünkön való diadalunk kész; másképp nincs végleges győzelem, a harcz örökösen megújul. Így azt tesszük, mit az értelmes hadvezér, ki józan tapintatu politikája, s emberséges bánása által, minden fegyverhasználat nélkül, vért és jövőt nem kockáztatva, győzi le ellenét.

A boszuállás vak és makacs, erőtelen lélek szüleménye: erre a harag ösztönöz; a harag pedig legfurfangósb szenvedély, mert legszámitatlanabb dolgokra sarkal. A haragra késedelmes bővölködik értelemmel; a ki pedig elméjében hirtelenkedő, bolondságot szerez.) Ne légy hirtelen a haragra, mert a harag a bolondok kebelében nyugszik.²⁾ Jobb a hoszutűrő az erősnél, és a ki uralkodik az ő indulatján, annál, a ki várost vesz meg.³⁾ Haragunk mérsékletében nagyobbaknak mutatkozunk, mint a menykövek szórásában. A haragvó nem ura magának, a dühös vad állatként vak szenvedélyének zabláját megereztzi, mi őt előbb boszuállásra ragadja, s végre azon bolondság megbánására, miszerint magát oly tévutra engedte hurczoltatni. Mert ritkán tesz az ember eleget boszuvágyának, hogy bűnbánólag azon ne ohajtozzon, bárcsak azt tenni meg se gondolja vala. Midőn ellenben a béketűrő és bocsánat sem azt nem engedik, hogy másnak gonoszt tegyünk, sem azt, hogy gyötrelembe essünk; mik is a boszuállók keserű jutalmai.

4.) E jeles erény gyakorlatának leghűbb képét találjuk fel Istenben, és Krisztusban. — Hányan, és mily boszus tényekkel nem sértegetjük Istent! s ő mégis eltűr, sőt életető és boldogító kegyével naponként ápol, — nem akarja, hogy menykövei által az engedetlenek elpusztuljanak, hanem kiáradó jóságának elismerésével szelidebb és békésebb érzületre jöjjenek. Mily felséges példa! Isten e magas erénye mindnyájunk javára, életére, s megmaradására van; mert mindnyájan gyarlók, és ingadozó nádszálak vagyunk. Tehetnök-e azért, megbántóink, elle-

1) Péld. 14, 19. — 2) Préd. 7, 9. — 3) Péld. 16, 32.

neink irányába hasonló nemes indulattal nem viseltetni akkor, mikor tudjuk ama szent igazságot, hogy: az ítélet irgalmasság nélkül leszen annak, a ki irgalmasságot nem cselekedett, — és dicsekedik az irgalmasság az ítélet ellen. ¹⁾

Mily felséges például tündököl előttünk Jézusunk is! Imádkozott azokért, kik őt háborgatták és üldözték; s ezt nem csak hideg vérrel, nem csak a boszutét kiszenvéde után tette, hanem az által okozott fájdalmi nehéz érzetében, halálküszködésében a halál küszöbén. Irgalmas érzelmeinek végnyilatkozatában is ellenei irányábani szeretetét tanusítá, midőn azt kiáltá fel a keresztfárúl szent Atyjának: Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek. ²⁾ E felséges példáját buzdítólag előzték meg tanítási eljárásaiban ama békéreintő szavai: Ha a te ajándékokat az oltár eleibe akarod vinni, és ott megemlékezel arról, hogy a te atyádfiának van valami panasza ellened: hagyd az oltár előtt a te ajándékokat, és menj el, békélj meg először a te atyádfiával, és azután előjövén, úgy vidd fel a te ajándékokat. ³⁾

Rendszerinti mentsége az embernek, hogy nagyobb boszuságot szenvedett, mint hogy azt hideg béketüréssel elnyöghesse. De bárki légy is, embertársam, ki magadnak ez által a boszuállásra jogot akarsz okoskodni: tedd kebledre kezedet, s gondold el, mennyiszor több és nagyobb bűnökkel sértegetted azt, ki téged egy intésével megsemmisithetne, — emeld szemeidet ezen igazságos és mindenható Isten felé, s vess számot magaddal, nem több könyörületre van-e szükséged, mint a mennyit téged megbántott embertársadtól zárt szíveddel megtagadtál? —

Nagy okunk van meggyőződni, hogy Isten azon mértékben fizet nekünk, mint mi felebarátinkkal bánunk. S még is mily kevéssé gyakoroltatik e kötelesség a keresztények között! Közülünk a legjobbak is mily nehezen tudják ráadni magukat, hogy szeressék elleneiket, és nekik megbocsássanak! holott ezen uton biztosíthatjuk magunknak amaz isteni fő kegyelmet, mire oly kimondhatlan szükségünk van. Mily nagy ellenmondás ez reményink, és magaviseletünk között! Van-e következetesség abban, hogy irgal-

1) Jak. 2, 13. — 2) Luk. 23, 34. — 3) Máté 5, 23, 24.

matlanul bánjunk az emberekkel avégre, hogy Isten irgalmát megnyerjük; vagy tán az üdvöt nemcsak érdemlépések nélkül, hanem szándékosan gonosz szívvvel is kivivhatjuk? Bizony, ai! bármily nagyszerűleg képzelegünk is magunk felől, rövid látásunk és ítélő tehetségünk következetlenségei könnyen bebizonyíthatók! — Mi nehéz dolognak tartjuk megbocsátni a nagy és ismételt bántalmakat: de mily szánandók lennénk, ha Isten is bűneink bocsánatát tőlünk örökre megtagadná! —

Bérekesztésül nem tehetem, hogy fel ne használjam Sirák (r. 28.) ama bölcs szavait: „A boszuállón boszut áll az Ur, és annak bűnét emlétkben tartja fenn; bocsásd meg boszuságtételét felebarátodnak, és akkor neked is, könyörgőnek, bűneid megbocsáttatnak; illik-e, hogy egyik ember a másik ellen haragot tartson, és az Urtól gyógyulást kérjen? — emlékezzél meg halálodról, és szünjél meg a haragtartástól; távozzál el a versengéstől, és megkisebbited a bünt!” — Ámen.

Kiss Mihály,

S. miklósvár-köri esperest, árkosi pap.

Jobb 12. l. - A szék, a 101. l. szék - 5

XII.

A természetben.

(Egyházi beszéd.)

Kelj fel, menj ki a mezőre, és ott szólok veled. Ézék. 3, 22.

A mező a szemlélődő munkás ember szent bibliája, melynek minden lapja Isten dicsőségével van tele irva! Nem véges emberi értelem szüleménye, a legfőbb lény kezéből került ki az a maga tökéletességében, a maga elragadó szépségében, midőn a természet nagy templomát legfőbb művészi tökélyvel építette meg. E templom az, melynek talpzata a tavasz virányaival beterített föld, menyezete a csillagos égboltozat, mely alatt a teremtmények miliói örvendnek lételőknek.

Oh mi ez emberi kéz által rakott épület a természet ama nagy templomához képest, melyet a teremtő épített és ékesített? Mi az érzés, melyet szavaim e szűk falak között költhetnek kebleitekben, azon érzéshez képest, melyet a tavaszi diszében pompázó természet látása fakaszthat? Oh ne zárkozzunk szűk falak közé; eléggé beszorított volt a komor tél lakházainkba, jégtáblák alá szorítván a felváltva mosolygó és borongó ég sima tükrét. Mily egészen más most a természet! A szél által felkorbácsolt hófergeteg helyett éltető eső hull a szomjas göröngyökre. Vetéseink a remény zöld színét öltve magukra, szerelmesen susognak össze, ha a tavasz illatos szellője elsuhan fölöttök; legelésző csordák kolomp-hangjai, csengő-csattogó és méla madárdal, meg a föld minden állatainak örömszibongása, mind-mind a természet szépségét beszél, és a magasságbeli Istent dicsőítik, ki felkölté nehéz álmából a megpihent földet, hogy munkatért nyisson a földművelőnek, árnyat adjon a kedves énekü csalógánynak, és örömet szerezzen minden élő, érző teremtményének.

Mily szép a természet az évnek e virágfűzés korszakában! Nincs hely, melyen mosolygó életjelek ne mutatkoznának. Nincs